

MEŽI – LATVIJAS BAGĀTĪBA

Parastais ozols

Liepa

Parastā egle

Parastā priede

Bērzs

Pilādzis

MEŽI – LATVIJAS BAGĀTĪBA

SVARĪGI

- Latvijā meži klāj vairāk nekā 50% valsts teritorijas, un gandrīz visi ir publiski pieejami.
- Biežāk sastopamās koku sugas Latvijas mežos ir: priede, bērzs, egle, baltalksnis, apse, osis, melnalksnis, ozols.
- Latvijas mežos sastopamas vairāk nekā 20 vietējo koku un 30 vietējo krūmu sugu.
- Latvija atrodas ziemeļu skujkoku mežu un mērenās joslas platlapju mežu saskares joslā, tādēļ mūsu mežos sastopamas abiem šiem mežiem raksturīgās sugas. Lielākā daļa (69%) ir skuju koku meži, ko veido priedes un egles. Pārējā mežu platība klāta ar lapu kokiem.
- Visvairāk mežu ir pie Ventspils, Talsiem, Smiltenes, Valkas un Aizkraukles – ap 50–60%, bet vismazāk – Dobeles, Jelgavas, Bauskas, Preiļu un Rēzeknes novadā – ap 25–30% no kopējās teritorijas.
- Meža nozare un mežsaimniecība ir viena no svarīgākajām saimniecības un ekonomikas nozarēm Latvijā, kurā šobrīd tiek nodarbināti 40 000 cilvēku.
- Meža nozare eksportē aptuveni 75% saražotās produkcijas (koksni, mēbeles, dēļus, koka būvkonstrukcijas u. c.).
- Par labāko koku stādīšanas laiku uzskata pavasari, bet skuju un lapu kokus var stādīt arī rudenī, lapu kokus – pat līdz salam.

INTERESANTI

- Dažas priedes var sasniegt 500 gadu, bet ozoli – pat 1000 gadu vecumu.
- 1976. gadā Latvijā nodibināja Dižkoku atbrīvotāju grupu jeb DAGu. Tās līderi bija Zigurds Vidiņš, Imants Ziedonis, Guntis Eniņš un citi. Dižkoks ir sevišķi vecs un resns koks, kam ir liela zinātniska, kultūrvēsturiska un estētiska nozīme. Parasti dižkoki ir valsts aizsardzībā kā īpaši dabas pieminekļi. Latvijā reģistrēti ap 4000 dižkoku.
- Latvijas nacionālie simboli ir ozols un liepa. Tie daudz apdziedāti latviešu tautasdziesmās.
- Dižāko Latvijas koku ozolu dēvē arī par Dieva koku, Pasaules koku, Pērkontēva mājokli, kulta koku. Tas simbolizē spēku un varenību, tāpēc redzams Latvijas ģerbonī, naudas zīmēs. Dundagas parkā aug ozols, kurš tiek dēvēts par “lata” jeb “naudas” ozolu, jo ozols bijis prototips uz Latvijas naudas zīmes – pieclatnieka.
- Liepa ir sievišķības simbols. Agrāk pie liepām lika ēdienu, greznoja to ar cimdiem un prievītēm, izlūdzoties seno dievību labvēlību. Daudzās vietās Latvijā saglabājušās “elku” liepas.
- Kaives ozols jeb Kaives Senču ozols ir dižozols, kas aug Kaivē netālu no Tukuma. Tas ir resnākais un vecākais koks gan Latvijā, gan Baltijā.

Kaives ozols

VĀRDI, KAS JĀZINA

- Mežs, koks, stumbrs, celms, ozols, liepa, priede, egle, bērzs, alksnis, pīlādzis, skuju koki, lapu koki, platlapju koki, sils, stādīt, izmērīt.

FORESTS – THE TREASURE OF LATVIA

IMPORTANT

- Latvia's forests cover more than 50 % of the national territory, and almost all of them are publicly accessible.
- Common tree species found in Latvia's forests include pine, birch, spruce, white alder, aspen, ash, alder and oak.
- Latvia's forests are home to more than 20 species of native trees and 30 species of native shrubs.
- Latvia is located in the band where northern coniferous forests and temperate broadleaved forests meet, so our forests contain species typical of both. The majority (69 %) are coniferous forests, made up of pine and spruce. The rest of the forest area is covered with deciduous trees.
- Most forests are found near Ventspils, Talsi, Smiltene, Valka and Aizkraukle – around 50–60 %, while the smallest amount – in Dobeles, Jelgava, Bauska, Preiļi and Rēzekne – around 25–30 % of the total area.
- The forest sector and forestry is one of the most important economic sectors in Latvia, currently employing 40 000 people.
- The forestry sector exports about 75 % of its production (wood, furniture, planks, structural timber products, etc.).
- Spring is considered the best time to plant trees, but conifers and deciduous trees can also be planted in autumn, and deciduous trees even until the frost sets in.

INTERESTING FACTS

- Some pine trees can reach 500 years of age, while oaks can be as old as 1000 years. In 1976, the Dižkoku atbrīvotāju grupa (Heritage Tree Liberation Group) or DAG was founded in Latvia. Its leaders were Zigurds Vidiņš, Imants Ziedonis, Guntis Eniņš and others. A heritage tree is a particularly old and stout tree of great scientific, cultural, historical and aesthetic importance. Heritage trees are usually protected by the state as special natural monuments. There are around 4 000 registered heritage trees in Latvia.
- The national symbols of Latvia are the oak and the linden tree. They are the subject of many Latvian folk songs.
- The largest Latvian oak tree is called the Tree of God, the World Tree, the Home of Pērkontēvs, a cult tree. It symbolises strength and power, and is therefore featured on the Latvian coat of arms and the national currency. The oak tree in Dundaga Park is called the "lats" or "money" oak because it was the prototype for the tree on the 5-lat note in Latvian currency.
- The linden is a symbol of femininity. In the past, food was placed in front of the linden tree and it was decorated with mittens and "prievītes" (handwoven Latvian ribbons), invoking the favour of the ancient deities. In many places in Latvia, sacred linden trees have been preserved.
- The Kaive Oak or Kaive Ancestral Oak is a large oak tree that grows in Kaive, near Tukums. It is the thickest and oldest tree in Latvia and the whole of the Baltics.

WORDS TO LEARN

- Forest, tree, trunk, stump, oak, linden, pine, spruce, birch, alder, rowan, conifers, deciduous trees, broadleaved trees, pine forest, plant, measure.

VIEGLI UZDEVUMI

Katru gadu dabas parkā Tērvetē notiek Latvijas meža dienas. Tur var uzzināt visu par mežu. Šogad pasākumā piedalījās arī Gusts Zariņš ar vecākiem. Lūk, ko viņš uzzināja! Izlasi tekstu!

Latvija ir mežu zeme. Katru gadu Latvijā iestāda 30–40 miljonus jaunu koku – skuju kokus, lapu kokus. Es arī iestādīju priedi.

Visvairāk mežos aug priedes, egles, bērzi, apses, baltalkšņi, melnalkšņi, ozoli un oši.

Mežs mums dod mēbeles, siltumu mājai, ogas ievārijumam un sēnes mērcei. Mežs ražo skābekli.

Mežs ir mājas dzīvniekiem un putniem.

Mežs ir laba atpūtas vieta ģimenei. Mežā var braukt ar velosipēdu un klausīties putnu dziesmās.

Mums visiem jā rūpējas par mežu.

Apvelc, vai informācija atbilst tekstam (JĀ) vai neatbilst (NĒ)!

1. Mežu katru gadu atjauno. _____ JĀ / NĒ
2. Katru gadu Latvijā mežā iestāda ļoti daudz koku. _____ JĀ / NĒ
3. Latvijā ir tikai priežu meži. _____ JĀ / NĒ
4. Mežā var lasīt ogas un sēnes. _____ JĀ / NĒ
5. Mežā var atpūsties. _____ JĀ / NĒ
6. Par mežu rūpējas tikai tie cilvēki, kas strādā mežā. _____ JĀ / NĒ

Mēģini saskaitīt, cik vecs ir šis koks! Salīdzini ar draugu / draudzeni rezultātu!

Pēc gadskārtu apliem uz celma var noteikt, cik vecs ir koks.

Katrs aplis ir viens gads.

Atbilde: 2669 15

VIDĒJI GRŪTI UZDEVUMI

Izlasi latviešu tautas teiku! Tukšajā vietā ievieto atbilstošā teksta fragmenta burtu!

A Dievs aizliedza kokiem runāt
B Esmu vecs, man jau vidus tukšs

C bija tik auksts, ka bērns sala vai nost
D malkas nevar dabūt

Kādēļ koki vairs nerunā

Agrāk koki runāja tāpat kā cilvēki. Bet tad iestājās smagi laiki, cilvēki nevarēja nekā malku dabūt.

Viena saimnieka sievai piedzima bērns, bet _____ (1). Cita nekā, vīrs gāja uz mežu pēc malkas, ar ko krāsni iekurināt, vai tad nu ļausi bērnam nosalt?

Vīrs piegāja pie jauna koka un cirtīs zemē. Koks sāka lūgties: "Neņem nu vēl mani, vēl es jauns, gribas padzīvot, ej tur pie vecāka." Vīrs piegāja pie vecāka, šis atkal: "Kas tev no manis būs? _____ (2). Ej tur pie tā līkā koka, viņš jau tāpat nekam neder." Vīrs aizgāja pie līkā koka, bet šis atkal sāka lūgties: "Necērt nu mani. Kas tev no manis būs? Esmu līks un sīksts. Nevarēsi ne vezumā iekraut, ne arī pārplēst. Ej labāk tur pie taisnā."

Vīrs cita nekā, gāja Dievam sūdzēt. Tā un tā, bērns salst, _____ (3).

No tā laika _____ (4), un cilvēki varēja malku cirst, cik uziet.

Dzejas rindā virs svītras raksti atbilstošā koka nosaukumu!

liepa, kastaņai, kļava, bērzi, pīlādzis, eglēm

Nāk putni brokastot,
Un _____ tiem ogas dod,
Kas sarkanās kā pogas.

1.

Augustā _____ it kā pa jokam,
Septiņi kastaņi izslīd no rokām.
Nokrīt tie zemē, un – bums!

2.

Ja nav pie rokas
Lietussarga sava,
Tad pasargās no lietus
Lielā, skaistā _____ .

3.

Zaļi skuju svārki mugurā
_____ ziemā, vasarā.

4.

Vasarā un ziemas puteņos,
Stāv _____ baltos tāšu zābakos.

5.

Piecas dienas _____ zied,
Katrā ziedā nektārs salds,
Bitēm smaržīgs ēdamgalds.

6.

(Izmantoti Mirdzas Kerliņas dzejoļu fragmenti)

GRŪTI UZDEVUMI

Lasi tekstu un dodies uz mežu iepazīt kokus!

Mežs vienmēr ir bijis un joprojām ir Latvijas nacionālā bagātība. Latvijā sastopamas lielas mežu platības: gan skujkoku, gan platlapju koku meži.

Skujkoku meži ir mūžzaļi, un tie Latvijā sastopami visbiežāk. Visizplatītākā koku suga tajos ir parastā priede, kuras mūža ilgums ir 200–500 gadu. Priedes aug purvos un sausās vietās. Silā priedes aug lielas un slaidas, bet purvos – mazas un līkas. Priedes ir saulmīles. Koka vidējais augstums vidēji sasniedz 30–40 metrus. Priede izdala īpaši aktīvas gaistošas vielas, kas nogalina baktērijas, tāpēc sanatorijas un medicīnas iestādes bieži atrodas pie priežu meža. Priedes koksni izmanto celtniecībā un mēbeļu ražošanā. Piemēram, no viena priedes stumbra izgatavo 10 skapīšus un 5 drēbju skapjus.

Otra izplatītākā skujkoku suga ir egle. Parastās egles mūža ilgums ir 200–300 gadu. Tās var sasniegt augstumu līdz 40 metriem. Egle ir ēncietīgs koks, egļu meži ir tumši un ēnaini. Egles koksni izmanto celtniecībā un mēbeļu ražošanā.

Lapkoku meži ir dažādi un daudzveidīgi. Platlapju – liepu, ozolu, ošu, gobu, vīksnu, kļavu – meži sastopami auglīgajās zemienēs, upju ielejās un krastos, gravās un pauguru nogāzēs. Visizplatītākie no šaurlapju mežiem ir bērzu, apšu un melnalkšņu audzes. Tie visi ir vasarzaļi meži. Iepazīsim tuvāk dažus lapu kokus.

Lai bērzs labi augtu, tam nepieciešams daudz gaismas, kā arī sausa un bagātīga augsne. Bērzs ir vēja izturīgs, jo tam ir sazarota un plaša sakņu sistēma. Tā mūža ilgums ir 150 gadi, un bērzs var sasniegt 30 metru augstumu. Bērzus izmanto ne tikai koksnes ieguvei un mēbeļu ražošanai, bet tā jaunās lapas un pumpurus lieto arī ārstniecībā. Pavasarī tecina bērzu sulas.

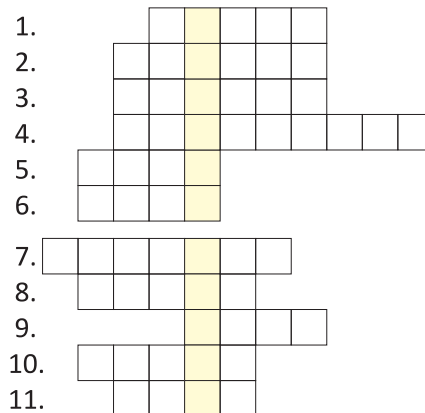
Ozolam ir nepieciešama auglīga zeme, tas ir gaismprasīgs koks. Ozola bioloģiskais mūžs ir ilgs – ideālos apstākļos pat 600–800 gadu, vidēji stumbra pieaugums tam ir 1,5 cm gadā. Ozola zīles ir vērtīga barība putniem ziemā un zvēriem zooloģiskajā dārzā. Ozola koksni lieto mēbeļu rūpniecībā un galdniecībā, finiera un parketu dēlīšu izgatavošanai.

Apvelc, vai apgalvojums ir pareizs (JĀ) vai nepareizs (NĒ)!

1. Atšķirībā no citām pasaules valstīm Latvijā nav liela mežu bagātība. _____ JĀ / NĒ
2. Gan skujkoku, gan lapkoku meži ir mūžzaļi meži. _____ JĀ / NĒ
3. Atšķirībā no priedes egle labi aug ēnā. _____ JĀ / NĒ
4. Gan skujkoki, gan lapkoki var sasniegt 30 metru augstumu. _____ JĀ / NĒ
5. Atšķirībā no priedes ozolam augšanai nepieciešama laba un bagāta zeme. _____ JĀ / NĒ
6. Gan lapu koki, gan skuju koki tiek izmantoti mēbeļu ražošanā. _____ JĀ / NĒ

Atmini krustvārdu mīklu un iekrāsotajās rūtiņās izlasīsi, kā sauc lielāko ozolu Latvijā un Baltijas valstīs!

1. Priedes un egles "lapa".
2. Mēbele, kuru izgatavo no priedes koksnes.
3. Skujkoks, kas parasti aug pie ārstniecības iestādēm.
4. Gadalaiks, kad tecina bērzu sulas.
5. Ozola auglis, kuru ziemā ēd putni.
6. Vieta, kur aug skuju un lapu koki.
7. Koki, kas ir zaļi tikai vasarā.
8. Vēja izturīgs koks.
9. Izplatīts koks Latvijā ar olīvkokam līdzīgām lapām.
10. Lapu koks, kurš ir arī vīrišķā simbols.
11. Izplatīts platlapju koks Latvijā, kura lapas dreb.

ATBILDES

VIEGLI UZDEVUMI

	JĀ	NĒ
1.	X	
2.	X	
3.		X
4.	X	
5.	X	
6.		X

Atbilde: uz celma var redzēt 21 apli, koks ir 21 gadu vecs.

VIDĒJI GRŪTI UZDEVUMI

1.	C
2.	B
3.	D
4.	A

1.	pīlādzis
2.	kastaņai
3.	kļava
4.	eglēm
5.	bērzi
6.	liepa

GRŪTI UZDEVUMI

	JĀ	NĒ
1.		X
2.		X
3.	X	
4.	X	
5.	X	
6.	X	

1. S K U J A
2. S K A P I S
3. P R I E D E
4. P A V A S A R I S
5. Z Ī L E
6. M E Ž S
7. L A P K O K I
8. B Ē R Z S
9. O S I S
10. O Z O L S
11. A P S E

IZMANTOTIE MATERIĀLI

Teksti

<https://www.pdf.lv/mezi/tipi8803.html>

<https://www.lvm.lv/>

<http://latvijas.daba.lv/biotopi/mezi.shtml#v154>

<http://www.mezataksacija.lv/koki/berzs/>

<http://latvijas.daba.lv/biotopi/mezi.shtml>

http://www.mf.llu.lv/sites/mf/files/files/lapas/Mezsaimniec%C4%ABbas%20pamati_apskates.pdf

<https://www.lvm.lv/mezsaimniecibas-cikls/lv/ievads/ievadslaidis-4>

Dosimies dabā! Rīga: Jumava, [b. g.].

Kad koki mācēja runāt : K : Dzīvās radības : Teikas : Pasakas.net

Attēli

[Letonika.lv. Multivide - Meža enciklopēdijas attēli. Parastais ozols: 1-zars ar ziediem; 2- zars ar zīlēm](#)

[Letonika.lv. Multivide - Meža enciklopēdijas attēli. Parastā liepa: 1-ziedošs zars; 2-augļkopa](#)

[Letonika.lv. Multivide - Meža enciklopēdijas attēli. Parastā egle: 1-zars ar makroštrubiliem; 2-zars ar mikroštrubiliem; 3-čiekurs; 4-sēklas](#)

[Letonika.lv. Multivide - Meža enciklopēdijas attēli. Parastā priede: 1-zars ar mikroštrubiliem un makroštrubiliem; 2-čiekurs pēc sēklu izbiršanas; 3-sēklas](#)

[Letonika.lv. Multivide - Meža enciklopēdijas attēli. Āra bērzs: 1-zars ar sievišķām spurdzēm; 2-sievišķā spurdze ziedēšanas laikā; 3-vīrišķā spurdze; 4-sēkla](#)

[Letonika.lv. Multivide - Meža enciklopēdijas attēli. Parastais pīlādzis](#)

Attēls:Kaņepju ozols.jpg — Vikipēdija (wikipedia.org)

PARASTĀ LIEPA Latvijā parastā liepa... - Mežu zeme Latvija | Facebook

Labi priekš vēja aizsargapstādījumiem, dzīvžogiem (vidzemescerini.lv)

Parastā priede — teorija. Bioloģija, 7. klase. (uzdevumi.lv)

Bērzi — Vikipēdija (wikipedia.org)

Pīlādžu daudzveidība pārsteidz | Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centrs (llkc.lv)

The meaning and symbolism of the word - «Boy» (weknowyourdreams.com)

7 January /m/083vt Wood graphy, Tree Ring, leaf, ring, trunk png | Klipartz (google.lv)

Ziemassvētku eglītes joprojām pieprasītas | eDruva

Pagatavo kastaņu pulveri! Noderēs saimniecībā un skaistumkopšanā - Jauns.lv

Dzeltenu kļavu lapu tuvplāns - Rudens - redzet.eu

<https://www.delfi.lv/majadarzs/pagalms/daidarzs/piladzis-katras-majas-svetibai-specialista-padomi-ta-audzesana-un-kopsana.d?id=46489773>

Kaives dižozola stumbrs - Kaives senču ozols :: Vietas.lv